

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím: *A Nemzeti Színház megnyitása*
90 év előtt

Forrás: *Magyar Hírlap*

Bjn
(Hely)

1927. 8. 24.

(Köt. v. füz.) (Old.)

Osztályozás

Tárgy

792

Hely

Nemzeti Színház

Idő

"1837/1927"

Személy

SZÍNHÁZ, MŰVÉSZET

A Nemzeti Színház múzeumának őre elmondja, hogyan nyitották meg kilencven év előtt a Nemzeti Színházat

Pataky József, a Nemzeti Színház művésze, nemcsak mint színész, hanem mint művészettörténész is ismert. Régóta foglalkozik színészettörténeti kutatásokkal és a régi magyar színészetnek egyik legalaposabb ismerője. Több könyve is jelent már meg a magyar színészet történetéről. Ezenkívül a Nemzeti Színház múzeumának őre is Pataky József. Őt kértük meg, mondja el történeti hűséggel: *hogyan nyitották meg kilencven esztendővel ezelőtt a Nemzeti Színházat.* Azt a Nemzeti Színházat, melynek most csak egy-két oszlopa, oldalfala áll a Múzeum körút és a Rákóczi út sarkán.

— ... 1837. augusztus 22-ike nagy dátum nemzetünk életében, — mondja Pataky József —. Az első magyar nyelvű színházat, a Nemzeti Színházat nyitották meg e napon. Hihetetlen nagy volt az emberek lelkesedése. Aznap éppen vásár is volt Budapesten. *Huszonkettedikére, vagyis a megnyitás napjára, nem készült el a színház és még aznap is lázasan dolgoztak rajta.* Az udvaron halomba rakva állottak a szerszámok, ott voltak még a meszesgödörök is. A színház egyik fala még teljesen vakolatlan volt. Így állt a megnyitás napján a Nemzeti Színház.

Földváry Gábor, Pest vármegye alispánja, — akinek elsősorban köszönhető, hogy a

színház relepült, — pálcával a kezében maga buzdította a munkássereget, hogy a színházat az esti megnyitásra valahogyan elkészítsék. Ott állott mellette Balla Károly, Pest vármegye várnagya, helyettese, aki szintén nagyon buzgólkodott az építkezésnél. *Ismeretes, hogy az ország minden tájáról hoztak az emberek téglákat a színház felépítéséhez.* Hihetetlen nagy volt a lelkesedés. Lukács György — érdemes a nevét feljegyezni —, egyszerű szegény napszámosember, két héttig dolgozott teljesen ingyen az építkezésnél. Szombaton, mikor a munkások kikapták fizetésüket, ő nem állt oda a sorba. Mikor megkérdezték tőle, miért nem veszi át a munkabérét, nagy alázattal így szólt: — *Hazaftas felbuzdulásból, ingyen szolgáltam.*

A Nemzeti Kaszinó mánásai, mikor meghallották ezt, gyűjtést rendeztek a szegény munkásember tiszteletére és viselkedését, *hazaftasságát követendő példának állították.* Vörösmarty Mihály prologusában, melyet a Nemzeti Színház megnyitására írt Földváry Gábor rendelkezése, meg is emlékezik a szegény napszámosról, aki ingyen dolgozott két héttig a Nemzeti Színházért. A prologus címe, mint ismeretes: *Árpád ébredése.*

— A megnyitáson bizony nagy lázban volt egész Budapest, — mondja Pataky József. —

Rengeteg publikum gyűlt össze a színház elé. Esztendő története az is, hogy sokan voltak, akik már az előző napon beszöktek a színház nézőterére, ott elbujták a székek alatt, hogy másnap a megnyitáson részt vehessenek. Valóságos örömműnyp volt ez a nap. Az épületet hatalmas lobogók, virágornamensek díszítették. Már korán reggel, a megnyitás napján nem lehetett a színház környékén járni, oly nagy volt a tolongás. És hozzá még a nap is bőven szórta sugárait, olyan nagy volt a hőség, hogy ritkaság.

Az *Árpád ébredése* című játékban Déryné is szerepelt. Egy úrinőt játszott. Vele történt meg az alábbi kis epizód. (Jellemző, mennyire nem volt kész a megnyitás napján a színház.) Déryné egy hevenyészve felállított öltözői tükör előtt öltözködött, mert az öltözők még egyáltalában nem voltak készen.

Mikor kiment a kulisszák közé, gyönyörű sleppes ruhában, Telepi Györggyel, a kiváló kómikussal és színházi ezermesterrel kezdett el beszélgetni, aki éppen — díszletet festett az aznap esti előadásra. Mikor abbahagyta a beszélgetést Déryné, fiatal kóristalányok állották körül, sikoltozva:

— Jaj, mi van a ruhájával, — kérdezték ijedten Déryné.

Az történt ugyanis, hogy Telepi György leöntötte véletlenül festékekkel Déryné gyönyörű uszályos ruháját. Csak úgy tudott kimeni a színpadra, hogy ügyesen összetűzdelte gombostűvel, hogy ne lássák a festékfolt. Ez az epizód a megnyitás estéjén történt.

— A régi színlap nyomán mondom, — folytatja Pataky József, — az előadást pontosan félhét óraker kezdtek meg. Az első szám Vörösmarty Mihály *Árpád ébredése* című színházavatató játéka volt, melyben Árpád vezér (Lendvay), a költő (Egressy), a színésznő (Lendvayné), egy úriasszony (Déryné) voltak a szereplők.

A darabban szerepelt a Nemzeti Színház egész gárdája, a legkisebb szerepeket is a legnagyobb művészek játszották az ünnepi megnyitón. Ezután következett *Rózsavölgyi* Márk híres muzsikusa zeneszáma, nemzeti dalokat játszott, Szőlőst táncmester hat növén-

dékével pedig magyar táncokat lejtett. Esztendő története csak egy idegen írónak, névszerint Schenk Eduárdnak *Belizár* című ötfelvonásos történelmi játéka. Bizony hosszú nyúlt az előadás. Féltilzenkettő is lehetett már, mikor befejezték.

Kántorné, akinek tragikái szerepe volt a *Belizár*-ban — nem érkezett meg. Későn kapta meg a nyitásra felszólító levelet. De sokan azt hitték, azért nem jött, mert fumi-gálja a Nemzeti Színház megnyitását. Szerepét a fiatal *Laborfalvy* Rózával játszották el, akinek így fiatalon kellett eljátszani a tragikái hősnő szerepét.

Ki volt a közönség a megnyitáson? Ott volt az arisztokrácia és ott volt a nép. És ott volt az is szívben és lélekben, aki nem fért be a nézőtérre. Az egyik páholyban ott ült Egressy Gábor egész családjával, még az édesanyja is. Vörösmarty kritikáiban így emlékezik meg a megnyitó közönségről:

— A közönség olyan volt, mint várni lehetett. Nem zajongtak, nem szertelenkedtek, csöndben, meghatódott ihletődéssel nézték az előadást. Valami idegen, aki nem ismerné a magyar temperamentumot, közönyt látna a viselkedésükben. De e zajtalanságban ámulat is egy magát becsülő népnél méltósága volt...

— Körülbelül ezeket írja Vörösmarty, — nem szóról-szóra idézem, — mondja Pataky. — De a legmeghatóbb epizód mégis csak az ünnepi előadás után játszódott le.

Mikor a színészek már a sötét udvaron át mentek hazafelé, valahonnét egy zugból sírást hallottak. Az öreg Szilágyi Pál színész zokogott az udvaron. Odamentek hozzá, körülfogták.

— Mi baja, Pali bácsi? — kérdezték.

— Hagyjatok, gyerekek, — mondotta az öreg Szilágyi Pál színész, — nincsen semmi bajom, örömben sírok.

... 1837. augusztus 22-ike nagy nap volt: a Nemzeti Színház megnyitásának napja.

(r. l.)